

UN MIRÓ A ESCENA

Per Oriol Osan. Fotografia de David Campos per a BENZINA.

L'actor, director i dramaturg Pau Miró, al Teatre Lliure de Montjuïc.

Després d'un parèntesi de divuit mesos, que ha aprofitat per a dirigir espectacles aliens i per assaborir els èxits que li ha reportat la trilogia sobre la família, Pau Miró (Barcelona, 1974) està immers en l'escriptura de la seva nova obra, que s'estrenarà la temporada vinent "en un teatre important i amb intèrprets molt potents". Una peça que versarà sobre els moments convulsos que estem vivint i la transformació de les relacions. En aquesta entrevista, l'actor, dramaturg i director ens parla de l'ofici teatral, de la creació en temps de crisi, de la crítica, de la censura, de la llibertat d'expressió i de l'onada *neocón* que ens està arribant.

Fa poc més d'un any, vaig acudir a la Beckett dispost a veure *Elèctrics*, un monòleg per a una actriu que Pau Miró havia escrit el 2002 i que havia roman-

gut amagat en un calaix. La peça, curta, una obra breu de deu pàgines, va arribar a les mans de la sala de Gràcia que, amb intel·ligència, va decidir exhibir-la públicament durant quatre dies. Ingentu de mi, vaig fer el viatge en va, perquè les entrades per a totes les funcions estaven ja esgotades. "Home, és que és un Miró!", em va etzibar la taquillera, sorpresa per la meua candidesa, quan li vaig manifestar el meu disgust. Un Miró, vaig repetir-me. Quatre lletres que significaven un reclam més que sòlid per a garantir el ple total cadascun dels dimarts que es representava. És aquest Miró una marca que es ven sola? Val tant com un Picasso, un Renoir o un Van Gogh? Pel que sembla, sí.

El magnífic *Elèctrics* ens narra la vida de l'Agnès, que als trenta anys decideix suïcidar-se. Així acaba aquesta història. O així comença. Depèn de com es miri, resumia la directora que la va dur a escena, Glòria Balaña, en el programa de mà. "L'Agnès és diferent, ja de ben petita ho era, però no ho sabia. El seu gran error és provar de ser normal, l'ànec lleig que intenta camuflar-se en aquesta societat mediocre. Per sort no ho aconsegueix", explica l'autor, parlant del personatge. És Agnès Pau Miró?, li preguntava a l'interessat, tot prenent un cafè al Lliure de Montjuïc, on ens ha citat per a l'entrevista.

[Riu] Sí, és un àlter ego! El vaig escriure a raig, i m'ha sorprès que, temps després, me'l miro i veig clarament que, tot i haver estat escrit per a una actriu, parlo de mi i d'etapes de la meua vida, de la meua adolescència. A aquella edat entens que hi ha algu-

na cosa estranya, que no encaixa. Que tu siguis un marginat, no saps ben bé què és. Ho vas entenent amb el pas dels anys, i al final ho encaixes.

Et consideres un marginat?!

Quan ets petit o adolescent vols ser com els altres, i t'emprenyes, però després ja assumeixes el que ets. Ara em considero més normal, però es veu que d'adolescent era més raret...

El *raret* Pau Miró, de moment, i ja supera els trenta, encara no s'ha suïcidat, per sort de l'escena catalana. Llicenciat en interpretació per l'Institut del Teatre, ha tingut temps d'escriure una desena d'obres, de fer d'actor al teatre i a la televisió i també de participar en ràdio. Durant la temporada 2008-2009, i ja amb una sòlida carrera a les espatlles, va dur a terme una trilogia «animal» formada per *Búfals* (Temporada Alta, 2008), *Lleons* (TNC, 2009) i *Girafes* (Festival Grec, 2009), que va rebre el premi de la Crítica al millor text. La trilogia va recollir tals aplaudiments i reconeixements que algú del seu entorn m'explica que li va causar un cert estupor, fins al punt de perdre una mica el nord. El Miró tel·lúric va decidir desaparèixer del circuit un temps per tornar a tocar de peus a terra.

Com has viscut els èxits de la trilogia sobre la família?

Mira, m'han fet molta il·lusió! Perquè fa deu anys que escric teatre i tinc la sensació que he crescut. Crec que fins a la trilogia no se m'havia reconegut, no havia assolit aquest creixement. I he pogut relaxar-me. I ara estic en un altre punt, no sé si millor o pitjor, però en un altre punt. I n'estic molt content, de la repercussió, i dels premis que m'han donat... Aquestes cosetes sempre alegren! [I riu] Però mai econòmicament! Són aliment per l'ànima.

Després de les tres obres, però, has estat un any i mig parat. Casual o buscat?

Ha estat buscat. Perquè portava un ritme molt alt i perquè escriure teatre t'obliga a fer aquestes pauses. Per no repetir i per fer una mica de silenci penso que és imprescindible mirar-se les coses des d'un altre punt de vista. I estava una mica saturat de teatre. He escrit algun conte, he dirigit algun text que no he escrit jo... i ara ja he descansat i m'he donat una mica el temps que m'agrada per escriure un text. El moment en què disfruto més no és tant el procés d'escriure a l'ordinador, d'execució, sinó les prèvies: prenent notes en una llibreta, tenint idees, generant un univers, tot això em fascina! La part d'executar el text, organitzar-lo, la part tècnica... és una etapa que també m'agrada, però la que realment m'apassiona és la d'engendrar una història, un univers. M'agrada dedicar-li temps. I a vegades, per la inèrcia, no tens prou temps, i has de treure històries que no estan prou madurades. I ara, després de tot aquest temps de maceració, ja estic escrivint.

La nova serà un Miró reconeixible?

Sí, perquè no sé fer-ho d'una altra manera. Sí que al principi fas la trampa i et poses una mica d'imposicions: que funcioni bé, que vingui molta gent, que agradi, que fins i tot tingui una mica de comèdia... però no funciona mai així. En realitat hi ha un tio molt pesat dintre meu que no em deixa fer tot això i que em fa fer el que ell vol, que són coses millors, pitjors, estranyes, més previsibles...

I aquest tio tan pesat què vol explicar?

Aquest tio pesat sempre s'està qüestionant coses i com dir-les. I va reflexionant. A mi cada cop més em fascina explicar històries, senzilles, situacions concretes, posar els personatges en una situació i deixar que parlin, servir tan com pugui a la situació i no voler-me agradar a mi. I equivocar-me! Però tot i

així no és fàcil. Cada vegada és una lluita per fer el que tu vulguis fer, no voler agradar. Ningú t'obliga, però sembla que hi hagi una conspiració que t'indiqui un camí a seguir, i dius, no, no, no, el meu camí és estar perdut i anar trobant coses en aquesta pèrdua. No és el que m'esteu suggerint. La meva ambició és la simplicitat. M'agradaria arribar al màxim de gent possible però cada cop veus que els teus gustos tenen una tendència i una direcció, i que coincideixen amb un determinat grup de gent. I no hi pots fer res. Crec que seria antinatural tractar d'intervenir-hi.

La peça s'ambienta al Raval, la teva Ciutat Vella, o canvis d'univers?

Canvio una mica d'escenari. Crec que el Raval és el meu paisatge diari [Hi viu des de fa anys, tot i que ja pensa a mudar-se], m'alimento molt del Raval, li robo moltes històries, és molt ric, és molt fèrtil, encara que a vegades em satura i em cansa. Hi ha molta realitat i per la gent que escriu està molt bé connectar-se a la realitat. Però també és asfixiant i crec que ja ho he fet, això, ja he passat aquesta etapa. Ara m'interessa entrar en altres territoris, en altres paisatges. Sortir del Raval i de les seves dinàmiques i la seva foscor.

Als teus textos parles molt de les absències, de la pèrdua d'éssers estimats, i retrates, en certa manera, societats desangelades...

És veritat que l'absència és molt fèrtil, com el conflicte. He passat una etapa en què m'ha agradat molt investigar sobre el silenci, l'absència, les mancances, les precarietats emocionals, quan de sobte desapareix algú... M'ha interessat molt, tot això. Ara estic en un altre territori. Les estructures socials i econòmiques, i també de relació personal, s'estan transformant i crec que no ens n'estem adonant –potser la gent lúcida, sí–, i costa molt parlar-ne. Però, per una altra banda, crec que és obligatori fer una mirada a tot el que està passant a nivell econòmic i que transforma les nostres vides. És una mirada que em ve de gust fer i trobo que els autors del país, o almenys jo, hem de canviar una mica el xip. La cosa lleugera està molt bé, que la gent vagi al teatre a divertir-se és fantàstic, la cosa argentina és fascinant, i molt divertida, i hem après molt, i l'aire fresc que va representar en el seu moment va ser collonuda, i bla, bla, bla, però crec que és un moment per mirar què està passant i com la societat s'està transformant, com estan canviant les relacions personal i íntimes.

Apostes per un canvi temàtic.

Almenys ho intento. Fixar-me en altres problemàtiques: en una qüestió més social, més política, una mica més econòmica, com això

incideix en els universos íntims i familiars. Sempre des d'aquest punt de vista. Perquè el meu teatre no és pamfletari ni de discurs, ni d'apellidament, perquè no puc fer-ho, perquè no en sé ni m'interessa. Però sí com això influeix en la quotidianitat. Però sí com aquest bombardeig mediàtic, tot aquest apocalipsi, està calant. Tot és terrible, tot és horrible, tot ho hem fet malament...! I estic investigant per aquí.

Has tocat moltes teclades: actor, dramaturg i director. Amb quina et quedes?

A mi el que em fascina és escriure teatre i escriure històries. M'assec amb una llibreta i un ordinador, i una mica d'aigua, i sóc feliç. Però dirigint un text que no sigui meu també m'ho passo bé, m'aporta coses, és dinàmic, i també m'aporta diners per arribar a final de mes! I fer d'actor, de tant en tant ho he de fer perquè em connecta molt amb el que és realment aquest ofici: com funciona realment un text, què molesta o què facilita el treball dels actors, mirar-s'ho des de l'altra banda. Quan fas d'actor veus els problemes que ha tingut el director o el productor. I és interessant mirar-s'ho des d'aquesta barrera.

A la revista *Pausa* declaraves que t'interessava créixer com a dramaturg i com a director, però sobretot com a creador en el sentit més ampli. Quin és aquest sentit?

Moltes vegades reduïm les nostres expectatives a agradar més, i crec que créixer va una mica més enllà d'això: consolidar la teva veu, cada vegada que et plantejes un nou text, arriscar-te, equivocar-te, anar pel camí menys fàcil... I això cada vegada cal prendre-s'ho com una dinàmica obligatòria. Perquè escriure realment és un infern. Sí, t'ho passes molt bé i tot el que vulguis, però és un infern. Per això he estat un any i mig parat. Perquè jo no tinc la facilitat d'escriure com a xurros, a nivell de quantitat i no de qualitat, o em surt de dins i tinc ganes d'explicar alguna cosa o no sé escriure. Escriure és qüestionar-se moltes coses, i això cansa.

Comentes que ets un caos.

Conec el caos, he tractat amb el caos i tracto amb el caos cada dia. L'univers està ple de desordre i el nostre dia a dia, també. I les històries que podem explicar, també. Jo mai tinc tinc un problema de bloquejar-me, per mi això de la pàgina en blanc no existeix. El meu problema és que tinc massa possibilitats, tinc una saturació d'històries possibles que surten d'una idea. D'una idea me'n surten moltíssimes. I això és el caos. I és un procés que també el disfruto. Genero el caos i m'agrada seleccionar. M'agrada ser-ne un aliat, portar-m'hi bé i dialogar-hi. Tractar de mirar el caos i d'organitzar-lo.

“
En aquests moments de crisi pesa molt més el seny que la rauxa, i tendim molt més a valors i continguts segurs, pensant que així omplirem teatres.
”

De moment, l'ha organitzat amb bona nota. Cinc de les seves obres, *Elèctrics*, *Somriure d'elefant*, *Plou a Barcelona*, *Singapur* i *Búfals* han saltat les nostres fronteres i han format part del CatalanDrama, la plataforma que L'Obrador de la Sala Beckett i l'Institut Ramon Llull van crear per a difondre internacionalment la dramaturgia catalana. Sense anar més lluny, *Plou a Barcelona* (Sitges Teatre Internacional i Sala Beckett, 2004), “l'epicentre del terratrèmol Pau Miró”, en paraules del també dramaturg Esteve Soler, l'entranyable història d'una encara més entranyable prostituta que col·lecciona aforismes, ha estat traduïda a set idiomes i va rebre 5 nominacions als premis Butaca, entre els quals destaquen al Millor Text i al Millor espectacle de petit format. Ha estat la més representada i la més internacional de totes. A Londres, per exemple, el passat gener, una de les places més difícils, i de la qual n'està especialment orgullós.

“El que està fent L'Obrador de la Sala Beckett és perquè els donin, com a mínim, la Creu de Sant Jordi!”, manifesta Miró. “El

Miró és un home solitari a qui li agrada mirar-se les coses a distància.

que realment està passant amb la dramaturgia catalana a Europa no és un conte, és real. S'estan representant molt autors, de la meua generació, de l'anterior i de la posterior, a molts teatres. I no només autors consolidats, sinó molts altres. A Europa es pregunten i s'interessen per la dramaturgia catalana, i si ho fan és perquè realment ens hem posat en un aparador. I ha interessat el que expliquem. Però si no hi hagués hagut aquest aparador, no hagués passat res. Catalunya és un país molt petit. I que tants autors s'hagin traduït i representat no és normal. Tampoc és un fenomen, però vol dir que s'estan fent algunes coses bé. I hem de valorar-ho molt positivament".

T'afecten les crítiques?

Sí, molt. Però després de portar uns quants anys arribes a la conclusió que en realitat la gent que es dedica a fer crítiques forma part de l'ofici teatral, i intento mirar-me-les amb distància en el sentit d'entendre si hi ha alguna cosa que pugui deduir d'aquella crítica, si hi ha alguna valoració o conclusió que em serveixi per aprendre i que pugui créixer com a dramaturg. I hòstia, deixes de

banda el teu ego, el teu orgull i la teua vanitat i penses que igual el crític té raó. Has de separar el seu gust personal de l'opinió objectiva d'aquesta persona que ha vist tants espectacles. Me les miro sempre així, però, home, vols que totes siguin fantàstiques! [I riu amb ironia].

Ets un valor segur. Estrenes i omplis. Això és una càrrega a l'hora d'afrontar-te a un nou text?

Sí. En general, les últimes que hem fet han anat bé, en aquest sentit. Sí que hi ha una part que et tranquil·litza. Penses 'ets raret però més o menys hi ha gent que s'està interessant pel que dius o proves de dir'. Però també és molt important, i això no pot pesar més que el veritable compromís de l'escriptura, que és descobrir coses. Ara estem en crisi, i una idea que planeja en general a tots els teatres és 'ja tenim prous problemes, anem a explicar coses senzilletes, que la gent no vol complicacions'... i no sé si és així, però a mi, això, no m'interessa. No crec que haguem de caure en complaure, en ser frívols, banals i cada vegada més idiotes perquè estem passant una mala època, doncs anem a

exigir-nos cada vegada menys... al contrari! Crec que és un moment fèrtil per a plantejar-nos coses. I jo ho entenc així.

En els moments de crisi surten valors nous i la gent s'esperona...

Sí, però en aquest país no ho veig tan clar, que la gent sigui així. En aquests moments de crisi pesa molt més el seny que la rauxa, i tendim molt més a valors i continguts segurs, pensant que així omplirem teatres. Crec que la gent està convulsa, té ganes que li expliquin coses des d'un altre punt de vista. Evidentment que les comèdies són imprescindibles, i no cal ser dens, però també és important que no ens creguem el conte que hem de fer comèdies perquè si no la gent no vindrà al teatre, si li exigim massa...

Tens algun sostre? Algun punt sobre el qual no escriuries mai?

Moltes vegades ens autocensurem a nosaltres mateixos, i aquest és el principal problema. Fins i tot quan he escrit encàrrecs, per teatres comercials, sempre ho he intentat evitar. Cal que hi hagi alguna cosa impúdica, ens hem d'arriscar. No crec que jo tingui cap

sostre, no crec que no es pugui parlar de tot. Sí que he après que, si bé a l'inici podia parlar amb més frivolitat, ara, quan parles d'alguna cosa, t'hi has de comprometre, has de saber de què parles i ho has de fer amb respecte. Sense censura, però amb respecte, no buscant l'efectivitat dramàtica. Per tant, parlar de segons quins temes em fa molt de respecte: algunes malalties, el terrorisme, les violacions...

Com a dramaturg i director, com has viscut la polèmica que s'ha organitzat al voltant de *Gang Bang*, del teu col·lega Josep Maria Miró? On ha de començar i acabar la llibertat d'expressió i de creació?

Ho he viscut de prop i l'he patit. I és molt injust el que li ha passat, perquè em sembla que ell no ho pretenia. I encara que és veritat que es podria preveure que passés alguna cosa, crec que se li ha fet un flac favor. En realitat és un dramaturg que estem coneixent, que està començant. Ha fet moltes coses i estupendes, però que s'ha donat a conèixer al Nacional, en un gran teatre. I posar-li tan de focus i tanta exigència és molt perillós, perquè es pot cremar una veu, per mi, molt independent i molt lliure. D'altra banda, crec que estem retrocedint. En quin país vivim? Què està passant? Però ja no només pels fatxes que van a interrompre un espectacle, o per E-Cristians, que ens diuen què hem de pensar però nosaltres no podem opinar sobre res. Sinó fins i tot pels mitjans de comunicació! Ningú s'ha plantejat que hi ha una veu que està sortint, que s'ha de respectar, que està traient el cap, i que l'estem coneixent. La notícia ha passat per davant del seu autor. Quin missatge estem donant? Però des de tots els àmbits: des d'un conseller que truca per preguntar què coi passa amb aquesta obra, des d'una associació tan conservadora que es fica amb el que hem de veure els altres... escolta si no ho vols veure, no hi vagis! I amb una premsa que no sap discernir ni separar el que és una veu que comença d'unes expectatives estúpides que s'han generat i que no les ha generat el propi autor.

Hagués passat el mateix si l'obra s'hagués representat en un teatre privat?

Teatre públic o privat, tant li fa. Hagués passat exactament el mateix. Crec que hi ha una onada estupidíssima de conservadurisme recalitrant que va a més. Espero que això ens esperoni, ens motivi i ens estimuli. Pringarem molt perquè en etapes de crisi, el que fa aquest país, en lloc de créixer i arriscar-se, és tancar-se i anar a valors, ja no segurs, sinó hiperbòlicament segurs.

A *Somriure d'elefant* (Biblioteca de

Catalunya, Festival Grec de 2006), una obra que m'agrada especialment, un dramaturg jove, però consolidat, conversa -gairebé és un monòleg- amb una vella patum a qui admira i venera. En un moment donat el jove autor diu que que no podria viure sense el teatre. Pau Miró opina el mateix. Si més no, totes les obres tenen una mica d'ell. Però el personatge també comenta que "ara mateix tinc un encàrrec del Nacional. M'encanta treballar al Nacional. Paguen molt i exigeixen molt poc". Pau Miró opina això?, li pregunto. "Noooo, és un comentari molt injust! No és veritat que exigeixen molt poc! Jo he treballat amb en Sergi Belbel i et dono molt de suport", s'afanya a puntualitzar. "El que sí que és veritat, i és el que costa una mica en aquest país, és l'originalitat, la singularitat. Realment l'ofici d'autor també consisteix a no voler satisfer el teatre on treballes. Que si estàs al Nacional escriuràs d'aquesta manera perquè saps que és el que li agrada a la direcció artística i al públic, que si ho fas pel Lliure escriuràs d'aquesta altra i no sé què, i a la Beckett, el mateix... En aquest sentit, si t'exigeixen poc, arrisques poc".

Qui és Pau Miró?

Crec que és algú que ho intenta, que s'equivoca molt i que vol aprendre dels seus errors. Que cada vegada té menys por a equivocar-se, i que té més ganes d'aprendre, que està descobrint la seva veu narrativa, que cada cop està escrivint més contes, i que això el fa molt feliç. I t'adones cada vegada que ets com ets, i que ja no hi ha marxa enrera, que tens unes tendències, el teu caràcter, una manera d'afrontar la vida, que sí, que pots corregir, però que ja estem encaminadets. [Riu] M'agrada molt escriure, estar sol, mirar-me les coses amb distància, des de fa molt anys. Vol dir que igual aquest és un camí. I és el meu.

Què vols que l'espectador s'emporti a casa després de veure una obra teva?

M'agradaria que s'emportés un matís. Una idea subtil. Que no li fos fàcil parlar del que ha vist, però que necessités parlar-ne. Dir alguna cosa, encara que sigui bona o dolenta, però que necessiti verbalitzar. Que li costi trobar les paraules, la categoria, adjectivar. Però que necessiti fer-ho.

Un Pau Miró melancòlic? Un tipus solitari que s'aboca a l'escriptura com a un ferro roent? El nostre Edward Hopper de la dramaturgia? Aquests dies, l'autor a qui li agrada passar desapercebut, però que no pot evitar ser el centre de les mirades, es tanca jornades senceres, aïllat del món, per embastir la seva última creació. ■

“
Escriure realment és un infern. Jo no tinc la facilitat d'escriure com a xurros, a nivell de quantitat i no de qualitat, o em surt de dins i tinc ganes d'explicar alguna cosa o no sé escriure. Escriure és qüestionar-se moltes coses, i això cansa.

”